

**ФОНДАЦИЯ
„НАЦИОНАЛНА И МЕЖДУНАРОДНА
СИГУРНОСТ“**

НАУЧНИ ТРУДОВЕ

**СОФИЯ
2016**

Фондация „Национална и международна сигурност“ е създадена през 1994 г. с цел да подпомага развитието на системата за национална и международна сигурност на Република България чрез извършване на научноизследователска и образователна дейност, насочена към гарантиране на сигурността на личността, етноса, обществото и държавата в политическата, икономическата, военната, социалната, хуманитарната, културната, религиозната, информационната, екологичната, технологичната и другите сфери от жизнената дейност на човека.

* * *

Проблемите на сигурността обективно са в центъра на общественото внимание. Те засягат защитата на интересите на личността, на социалните групи и на националната общност като цяло.

Чрез Сборника „Научни трудове“ фондацията се стреми да представя на широката общественост теоретични изследвания и практико-приложни разработки за различни аспекти на националната и международната сигурност, за факторите, които влияят върху осъществяването на политиката за сигурност, и за мястото, ролята и значението на специализираните органи за сигурност на държавно и корпоративно ниво.

Стремежът е статиите и студиите в него да бъдат полезен източник на информация и знания за експерти в публичната администрация, подготвящи решения в различни области на националната и международната сигурност, служители в държавните органи за разузнаване и контраразузнаване и в частните структури за корпоративна сигурност, за преподаватели, студенти и докторанти от специалностите „Международни отношения“, „Политология“, „Защита на националната сигурност“, „Публична администрация“ и други, както и за всички, проявяващи интерес към проблематиката.

Председател на
фондация „Национална и международна сигурност“
Доц. д-р Тодор Трифонов

ФОНДАЦИЯ „НАЦИОНАЛНА И МЕЖДУНАРОДНА СИГУРНОСТ“

НАУЧНИ ТРУДОВЕ

Председател: проф. д-р Юрий Търкаланов

Членове:

Проф. д-р Георги Генев

Проф. д-р Неджат Корайлич

Проф. д-р Николай Слатински

Проф. д.ю.н. Сергей Котов-Дарти

Проф. д-р Стефан Мичев

Доц. д-р Оливер Андонов

Доц. д-р Карол Янас

Д-р Румен Гюров

Сборникът е издаден със спомоществателството на „Централна енергоремонтна база“ ЕАД, гр. София.

Мненията, изложени в отделните публикации, и направените в тях оценки, изразяват личната позиция на техните автори. Те не винаги съвпадат със становището на Редакционната колегия и не ангажират фондация „Национална и международна сигурност“.

ТЕОРИЯ НА СИГУРНОСТТА

Опит за интегративен подход при някои аспекти от науката за сигурността – <i>Николай Слатински</i>	9
Теоретичното пространство на стратегията за сигурност: история, етимология, семантика (Част втора) – <i>Радослав Бонев</i>	66
Разпознаване на риска – <i>Румен Гюров</i>	82

МЕЖДУНАРОДНА СИГУРНОСТ
И МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ

Дипломацията – основен инструмент на политиката за сигурност, в частност при решаването на миграционни кризи – <i>Даниел Добрев</i>	91
Нелегитимни участници в съвременните въоръжени конфликти – <i>Ирина Миндова</i>	98
Военно-теоретичните възгледи във Франция и Германия в навечерието на Втората световна война (1939 – 1945) – <i>Велин Аргатски</i>	108
Отбранителните политики и разходи на Европа и съвременните заплахи за сигурността – <i>Катя Пейчева</i>	114
Имиграционната политика на Германия – <i>Свен Куне</i>	122
България и арабите – история, която търси бъдеще – <i>Абдурразак Ал-Амрани</i>	127
Руската международна политика и нейната сигурносна роля на Балканот низ призмата на Република Македонија – <i>Оливер Андонов, Митко Чавков</i>	139
Мигрантската криза и предизвиците на Европската унија во Областа на слобода, безбедност и правда – <i>Христина Рунчева-Тасев</i>	152

АКТУАЛНИ ПРОБЛЕМИ НА СЪВРЕМИЕТО

Творчеството като предметен образ на духа – <i>Мюмюн Тахиров</i>	159
Екзистенциалната криза на Западната цивилизация – <i>Станислав Кутев</i>	170
Интелектуалната революция – фактор за стабилност и благоденствие на обществото – <i>Рада Коджабашева</i>	178
Тероризъм – още един поглед – <i>Тодор Тодоров</i>	182

РЕЛИГИЯ И ПОЛИТИКА

Руската Палестина – тихото продължение на военно-космическите сили – <i>Дарина Григорова</i>	194
Улогата на християнската религија во рамките на политичкиот дискурс во општеството: искуство на македонското и француското општество – <i>Катерина Велјановска</i>	200
Diakonia in a Practical Perspective: Orthodox Reflections on the Background of the Syrian Crisis – <i>Interview with Abouna Alexi Chehadeh,</i>	

<i>Damascus, Syria</i>	210
Политическият ислям на Балканите – заплаха за стабилността на Европа – <i>Владимир Трифонов</i>	217
РЕГИОНАЛНА СИГУРНОСТ: ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА	
Безбедносните импликации од бегалската криза во ЕУ низ политичко-дипломатската призма: Балканското тесно грло – <i>Горан Василевски</i>	231
Дијагнозата Macedonise denunciante – <i>Гроздан Цветковски</i>	241
Современото „македонско прашање“ низ призмата на грчката национална идеологија: политиката кон македонскиот јазик – <i>Димитар Вамваковски, Донче Тасев</i>	279
ИКОНОМИЧЕСКА СИГУРНОСТ	
Съвременни аспекти на икономическите доктрини – <i>Павел Ангелов</i>	294
Стратегија за икономическа сигурност на Република България в условията на глобализация на световното стопанство – <i>Лидия Велкова</i>	318
Представява ли заплаха за финансовата сигурност на България и Европа системата „Хауала“ – <i>Гергана Йорданова</i>	354
ЕНЕРГИЙНА СИГУРНОСТ	
Аспекти на международната енергийна сигурност – <i>Добромир Христов</i>	380
Подходи за оценка на енергийната сигурност – <i>Димитър Белелиев</i> ..	387
Роля и място на вторичните възобновяеми енергийни източници в системата на енергийната и екологичната сигурност на Република България, на примера на технологията за пиролизна газификация – <i>Стефан Василев</i>	401
КОРПОРАТИВНА СИГУРНОСТ И КОРПОРАТИВНИ ПОЛИТИКИ	
Развитие на конкурентното разузнаване в Русия – <i>Валентина Хорозова</i>	406
Съвременните охранителни фирми като корпоративен субект – <i>Ангел Тянков</i>	416
The intellectual property of the companies at the local production systems – <i>Vladia Borisova</i>	430
ИНФОРМАЦИОННА СИГУРНОСТ И МЕДИИ	
Метрики за киберсигурност – <i>Венелин Георгиев</i>	439
Киберустойчивост и защита на критичната информационна инфраструктура – <i>Илина Козарова-Арменчева</i>	454
Бизнес модели на интелектуалната собственост в радио индустријата – <i>Христин Стрижлев</i>	471

Разширяване територията на покритие на Българското национално радио в држави, територии и населени места с преобладаващо или многобройно българско население – от идеята до реализацијата – <i>Христин Стрижлев</i>	499
Наземно цифрово разпрсквање в България – <i>Христин Стрижлев</i> ...	503
Финансовият ПР и слуховете в онлайн среда – <i>Магдалена Иванова</i> .	508

ПОЛИТИКИ И ПРАКТИКИ ЗА СИГУРНОСТ

Понятие за контраразузнавателна операција – <i>Валентин Николов, Тодор Трифонов</i>	514
Относно някои промени в Закона за специалните разузнавателни средства – <i>Илин Савов</i>	529
Ефективни инструменти на взаимодействие с европeйски и международни партньорски структури в контекста на противодействието на организираната престъпност – <i>Пламен Коларски</i>	538
Особени правила и принципи при тактичeското използването на огнестрелно оръжие в населени места – <i>Ненко Дойков</i>	557
Проблеми на общинската сигурност – <i>Захари Бисеров</i>	574

АВТОРИТЕ

Ангел Тянков, Абдурразак Ал-Амрани, Валентин Николов, Валентина Хорозова, Велин Аргатски, Венелин Георгиев, Владимир Трифонов, Гергана Йорданова, Горан Василевски, Гроздан Цветковски, Даниел Добрев, Дарина Григорова, Димитар Вамваковски, Димитър Белелиев, Добромир Христов, Донче Тасев, Захари Бисеров, Илин Савов, Илина Козарова-Арменчева, Ирина Миндова, Катерина Велјановска, Катя Пейчева, Лидия Велкова, Магдалена Иванова, Митко Чавков, Мюмюн Тахиров, Ненко Дойков, Николай Слатински, Оливер Андонов, Павел Ангелов, Пламен Коларски, Рада Коджабашева, Радослав Бонев, Румен Гюров, Свен Куне, Станислав Кутев, Стефан Василев, Тодор Тодоров, Тодор Трифонов, Христин Стрижлев, Христина Рунчева-Тасев, Aboona Alexi Chehadeh, Vladia Borisova	578
--	-----

МИГРАНТСКАТА КРИЗА И ПРЕДИЗВИЦИТЕ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА ВО ОБЛАСТА НА СЛОБОДА, БЕЗБЕДНОСТ И ПРАВДА

Доцент д-р Христина Рунчева-Тасев

"Предизвикот на европскиот проект денес е од егзистенцијална природа. Бегалската криза го изнесе ова на површина. Она што беше незамисливо, сега може да се замисли- распадом на европскиот проект."

Франс Тимерманс, првиот заменик-претседател на Европската комисија, пред Пријателите на Европа (22 октомври 2015)

Абстракт

Предметниот труд дава осврт на предизвикот со кој се соочува Шенген системот во рамки на Областа на слобода, безбедност и правда на Европската унија под притисокот на мигрантската криза и терористичките напади во Унијата. Во потрага по соодветно решение за кризата, државите-членки посегнаа по враќање на граничните контроли и барање да се реформира Шенген системот. Трудот дава преглед на правната рамка за преземање дејства од страна на државите-членки на Унијата согласно актуелната регулатива, но и предлози за тоа какви реформи и се потребни на Европската унија во делот на Шенген системот.

Шенген – фактор за интеграција на Европската унија?

Шенгенскиот договор стапи на сила во 1995 година, и заедно со Конвенцијата за негово имплементирање, формално беа кодифицирани во правото на Европската унија со Шенгенскиот протокол од Договорот од Амстердам. Денес Шенген зоната ја сочинуваат 26 држави и ги вклучува сите земји-членки на Европската унија, со исклучок на Велика Британија, Ирска, Романија, Бугарија, Кипар и Хрватска, а составен дел од неа се и Норвешка, Исланд, Лихтенштајн и Швајцарија, кои не се членки на Унијата.

Овој договор предвидува да не се врши проверка на лица во рамки на внатрешните граници на Унијата во Шенген зоната, со што се гарантира слободно движење и отворени граници, белези кои се клучни карактеристики на европската интеграција, и комплементарни со единствениот пазар на Унијата. Воедно, Конвенцијата за имплементирање на Шенгенскиот договор го уредува прашањето за стандардизација на условите за влез и престој, како и издавање на визи за територијата на цела Шенген зона. Во таа насока, оваа Конвенција ги уредува и прашањата за полициска и судска соработка и азил на земјите кои се дел од Шенген зоната.

Согласно Договорите на Унијата, прашањата кои се однесуваат на Шенген зоната се предмет на парламентарна и судска контрола и како дел од *acquis*, неопходно е да се усвојат од земјите членки на Европската унија.

Според Monag Jorg, значењето на Областа на слобода, безбедност и правда е видливо во три сегменти. Прво, Областа на слобода, безбедност и правда задира во клучните функции и привилегии на модерната нација-држава.

„Обезбедувајќи им на граѓаните внатрешна безбедност, контрола на надворешните граници и пристап до националните територии и спроведување на правдата, од постепениот развој на модерната нација-држава во седумнаесеттиот до осумнаесеттиот век и теоретската основа во делата на Томас Хобс, Џон Лок, Монтескје и Русо, сите припаѓале на оние кои во основа ја оправдувале и го сметале за легитимно постоењето на државата¹“. Второ, многу деликатни политички прашања се во надлежност на Областа на слобода, безбедност и правда. „Борбата против криминалот и нелегалната имиграција, обезбедување на системи за азил кои се фер и заштитени од злоупотреба, со пристап до правдата, се прашања кои се од клучно значење за европските граѓани. Трето, Областа на слобода, безбедност и правда досега не само што е суштинска цел која води кон интеграција, туку е една од основните области на „развој“ на делувањето на ЕУ².

Мигрантската криза-предизвик за Шенген зоната

Во последните месеци, носечката идеја на Унијата за слободно движење се најде под силен притисок како резултат на мигрантската криза и потребата да се зајакне борбата против тероризмот, како и да се следи движењето не само на оние кои влегуваат во Европа, туку и на лицата кои се движат во рамки на Унијата³.

Порастот на бројот на бегалци во Европа создаде нов предизвик за Шенген зоната на Европската унија, при што дел од граничните контроли, иако делумно, повторно беа воведени, а земјите-членки на Унијата се соочуваат со пораст на бројот на баратели на азил⁴. Една од главните причини за движењето на мигрантите се смета војната во Сирија, како и политичката и економска нестабилност во земјите како Пакистан, Авганистан, чии граѓани заминаа масовно кон Европа. Најпогодени од бранот бегалци се земјите во Западна Европа, како што е Германија, Франција и Австрија, но не помалку погодени се и скандинавските земји како Данска и Шведска.

Мигрантската криза го отвори прашањето за тоа дали е возможно да се воспостави времено и ограничено укинување на Шенгенскиот договор со цел да се воспостави гранична контрола на протокот на мигранти во Унијата. Имено, правната рамка дозволува престанок на важење на Шенген договорот, но овој чекор политички ни најмалку не е посакуван, бидејќи истиот ќе значи подривање на правните темели на заедницата во која со години се вложува за градење на што посилно поврзана унија. Оттука, земјите-членки одлучија да пристапат кон воведување на постојани гранични контроли, со што до одреден степен ја ограничија примената на Шенген договорот бидејќи отворените

¹ Henderson, K. (2005) *The Area of Freedom, Security and Justice in Enlarged Europe* Palgrave Macmillan, New York, 49.

² Ibid, 111.

³ Види повеќе на [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2016/579073/EPRS_ATA\(2016\)579073_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2016/579073/EPRS_ATA(2016)579073_EN.pdf).

⁴ Само во Шведска, минатата година азил побарале над 160 000 лица, што претставува највисока бројка по глава на жител во ЕУ. Види повеќе на <http://www.bbc.com/news/world-europe-13194723>.

внатрешни граници се сметаат за клучен аспект на прекуграничното тргување во Унијата кое се одвива со голема динамика.

Една статија на Фајненшл тајмс истакнува: “Ако Шенгенскиот договор конечно попушти под тежината на мигрантската и безбедносна криза во Европа, најголемиот експеримент на разнебитени граници веројатно ќе заврши онака како што започна: со голем сообраќаен хаос⁵.” Сепак овие мрачни предвидувања за иднината на Шенген зоната не значи дека ќе се исполнат, но предупредуваат дека неопходно е реформирање на правната рамка на Шенген договорот со што истиот би можел да одговори на новите предизвици.

Историски гледано, Шенген *acquis* може да се земе за успешна, но истовремено и неуспешна страница во историјата на Европската унија. Успехот е најмногу видлив во доброто функционирање на Шенген зоната со што беа отстранети граничните контроли за граѓаните на ЕУ штом се надат во некоја од државите-членки на Унијата. Од друга страна, оваа значајна карактеристика на т.н. европски идентитет се најде под притисок на критиките дека не сите држави-членки на Унијата се приклучија во Шенген зоната со добра волја.

Како што истакнува професор Ester Herlin-Karnell⁶, Шенген е многу повеќе од слобода од пасоши, редици и сообраќаен хаос. Досега функционираше како средство за редовна размена на информации меѓу земјите-членки, со цел борба против тероризмот, прекуграничниот криминал и нелегалната миграција. Имено, Шенген информацискиот систем (SIS) е најшироко користен инструмент за размена на информации денес. Надлежните државни органи можат да го користат за одговорот на повиците за барани или исчезнати лица и предмети, внатре во Унијата, како и на надворешната граница. При тоа, Шенген информацискиот систем беше надграден во почетокот на 2015 година со цел да се подобри размената на информации за лица осомничени за тероризам и за зајакнување на напорите на земјите-членки во насока на поништување на патните документи на осомничени лица кои сакаат да се приклучат на терористички групи надвор од ЕУ.

Затоа, *acquis* на Областа на слобода, безбедност и правда се смета за една од најбрзо растечките области во Европската унија која неопходно мора да одговори на современите безбедносни предизвици. Напливот од мигранти и заканата од терористички напади ја отвори дискусијата за тоа какви реформи и се потребни на Европската унија.

Какви реформи се потребни за Шенген системот?

Политиката на отворени граници на Европската унија резултираше со сериозни закани. Имено, нападите на Исламската држава во ноември минатата година во Париз резултираа со 130 жртви. Се смета дека убијците лесно се придвижиле до Париз преку Белгија, а некои од нив влегле во Европската унија со толпите мигранти преку Грција. Притисокот на Шенген зоната дополнително

беше зголемен од бројот на сириски бегалци кој во 2015 година надмина милион. Сите овие фактори влијаеја Европската унија да превземе неопходни чекори со кои ќе се реформира Шенген.

Во декември ова прашање беше отворено од Европската комисија, која усвои важен сет на мерки за управување со надворешните граници на Европската унија и заштита на Шенген-зоната без внатрешни граници⁷. Целта на мерките е поефикасно справување со миграцијата, подобрување на внатрешната безбедност во ЕУ и заштита на принципот на слободно движење на лица. Комисијата предлага измени на Шенгенскиот граничен кодекс, со цел да се воведат, на надворешните граници на ЕУ, систематски проверки од релевантни бази на податоци за сите луѓе кои влегуваат или излегуваат од Шенген зоната. За возврат на тоа, униформната патна исправа ќе овозможи ефективно враќање на државјани на трети земји кои незаконски престојуваат во Европската унија. Ова значи дека повеќето патници кои не се од ЕУ ќе бидат проверувани во полициските бази на податоци на надворешните граници со Унијата. Главната промена се состои во тоа што ова правило ќе биде применувано и врз граѓаните на Европската унија, што досега не беше случај. Дополнително, граѓаните кои не доаѓаат од земјите-членки на ЕУ, а кои имаат Шенген виза, вообичаено не се проверувани од надлежните власти кога патуваат во рамки на Шенген зоната. Овие проверки од страна на полицијата се применуваат почесто по нападите во Париз минатата година.

Актуелната состојба во Европската унија укажува дека во моментот, седум од дваесет и шест земји на Шенген повторно привремено ги воведоа граничните контроли. Во февруари 2016 година, Советот на ЕУ усвои препорака со која побара Грција да се справи со сериозните недостатоци во примената на шенгенското *acquis* во рок од три месеци, под закана од суспензија од Шенген до две години, како што е предвидено во член 26 од Шенгенскиот граничен кодекс.

Како што е истакнато во документ на Европскиот парламент⁸, од правна гледна точка, секоја привремена гранична контрола која е надвор од опсегот на Членовите 23-26 во Шенгенскиот граничен кодекс (како последно средство, во случај на предвидлив или непредвидлив настан кој претставува сериозна закана за јавната политика или внатрешната безбедност, или кога земја-членка не е во состојба да ги контролира надворешните граници на Шенген областа), е незаконско и ќе биде предмет на прекршочна постапка. Шенгенскиот граничен кодекс експлицитно наведува дека миграциските текови, сами по себе не може да се користат како причина да се воведат гранични контроли. Воведувањето на привремени гранични контроли или времената суспензија доколку се применат на подолг рок ќе наложат неопходна измена на Шенгенскиот граничен кодекс или основачките договори на Унијата.

⁵ Financial Times. If Schengen fails four scenarios threatening passport-free zone. Пристапено на 15 март 2016. <https://next.ft.com/content/457a3484-9443-11e5-bd82-c1fb87bef7af>.

⁶ Ester Herlin-Karnell “The crisis of Schengen is the crisis of the EU”, Пристапено на 15 март 2016. <http://www.europeanfutures.ed.ac.uk/article-2434>.

⁷ Види повеќе кај Securing EU borders, пристапено 20 март 2016. http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/securing-eu-borders/index_en.htm.

⁸ Alexandra, Gatto.At a glance, EPRS. Пристапено на 20 март 2016. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2016/579073/EPRS_ATA\(2016\)579073_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2016/579073/EPRS_ATA(2016)579073_EN.pdf).

Се отвора дилемата дали доколку се пристапи кон непримена на Шенген правилата и враќање на граничните контроли соодветно ќе се одговори на напливот на мигранти во Европската унија. Имено, во членот 3 од Шенгенскиот граничен кодекс стои дека барателите на азил експресно се иземаат од Шенген правилата за неовластен прекуграничен влез, додека Директивата за процедури за азил бара земјите-членки на Унијата да ја процесуираат апликацијата за азил која е пополнета на границата, што укажува на колизија на правните норми во законодавството на Европската унија.

Опасноста која ја наметнува затворањето на границите се состои во фактот што мигрантите ќе ја продолжат својата рута низ други земји, при што нивниот број нема да се намали.

Еден од начините со кој може да се влијае врз промената на актуелната состојба во Унијата предизвикана од силниот наплив на мигранти е реформа на Даблинскиот систем, наместо реформа на Шенген системот. Според т.н. Даблин систем⁹ се определува која земја е одговорна за апликацијата за азил, односно, секоја пополнета апликација на територијата на Европската унија се испитува, при што секоја земја-членка мора да определи дали и кога е одговорна да постапи по барањето за азил. Барателот на азил има право да ја одб. Во таа насока, Европскиот суд на правдата¹⁰ нагласува дека кога земја-членка на Унијата го применува Даблин системот, кој меѓу другото има за цел да спречи едно лице да поднесе повеќе барања за азил во повеќе земји-членки на Унијата, истата не може да претпостави дали основните права на барателот на азил ќе бидат почитувани во друга земја-членка на Унијата.

Во таа насока, зајакнувањето на заедничкиот систем за азил на ЕУ би резултирало со многу посоодветен одговор на мигрантската криза и подобро координирано управување со надворешните граници на Европската унија, отколку непримена на Шенген правилата.

Друго поле во кое може да се пристапи кон реформирање, а во насока на подобрена соработка и размена на информации помеѓу земјите-членки на Унијата е рамката поставена со Prüm договорот¹¹ за прекугранична соработка. Истата обезбедува можност за автоматска споредба на податоци како што се днк, отпечатоци, регистрации на возила, кои се клучни во борбата со криминалот во процесот на прибирање докази и гонење на сторителите. Оваа рамка се применува само од многу мал број на земји-членки кои ги исполниле правните и техничките предуслови за нејзино спроведување¹², иако може да даде многу добри резултати во борба со организираниот криминал и тероризмот.

⁹ Country responsible for asylum application (Dublin). http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants/index_en.htm.

¹⁰ Ester Herlin-Karnell "The crisis of Schengen is the crisis of the EU", Пристапено на 15 март 2016. <http://www.europeanfutures.ed.ac.uk/article-2434>.

¹¹ Види повеќе за Stepping up cross-border cooperation (Prüm Decision). <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:jl0005>.

¹² The European Agenda on Security http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/basic-documents/docs/eu_agenda_on_security_en.pdf.

Една од најголемите закани на денешницата, тероризмот, е сојузник со отворените граници и слободниот проток на лица, стоки и услуги. Отворениот пазар на Европската унија, значи и отворени граници за соработка, но и предизвик за надлежните власти да го реформираат Шенген системот во насока на рано предупредување и откривање, наместо напуштање на Шенген регулативата и враќањето на граничните контроли. Софистициран систем за разузнавање кој би ги детектирал криминалните дејства на потенцијалните сторители е најдоброто решение кон кое Унијата треба да го насочи својот фокус. Придобивките на Шенген системот започнаа да добиваат исти димензии како и неговите злоупотреби, па затоа е неопходна реформа која нема да ги загрози правата на граѓаните гарантирани во Повелбата за фундаментални права на Европската унија, туку ќе ги санкционира сторителите на кривични дела, обезбедувајќи слобода, безбедност и правда.

Шенген зоната претставува една од најзначајните придобивки на Европската унија која обезбедува полициска и судска соработка за прашања како што е тероризмот или организираниот криминал, олеснета трговија во рамки на Унијата и слободно движење на стоки и услуги од огромна вредност¹³. Укинувањето на Шенген ќе значи загуба на сите овие придобивки стекнати низ годините на градење на ЕУ. Правните и економските предизвици со кои се соочува Шенген системот под притисок на масовните мигрантски движења и заканата од тероризам влијаат врз релативизација на неговиот успех како една од најголемите придобивки на европската интеграција. Сепак во услови кога Шведска и Германија, како земји кои се најлиберални во поглед на прифаќање мигранти и бегалци, побараа посебни мерки и враќање на граничните контроли, укажува на неопходноста од реформи на Шенген системот.

Користена литература:

Country responsible for asylum application (Dublin). http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants/index_en.htm.

Eaker, Larry. The EU's Common Immigration & Asylum Policy—Drowning Along with the Refugees? <http://www.jurist.org/forum/2015/11/larry-eaker-immigration-policy.php>.

Ester Herlin-Karnell "The crisis of Schengen is the crisis of the EU", Пристапено на 15 март 2016. <http://www.europeanfutures.ed.ac.uk/article-2434>.

Financial Times. If Schengen fails: Four scenarios threatening passport-free zone. Пристапено на 15 март 2016. <https://next.ft.com/content/457a3484-9443-11e5-bd82-c1fb87bef7af>.

Gatto, Alexandra. At a glance, EPRS. Пристапено на 20 март 2016. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2016/579073/EPRS_AT_A\(2016\)579073_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2016/579073/EPRS_AT_A(2016)579073_EN.pdf).

¹³Процентот е дека укинувањето на Шенген зоната би значело загуба од 100 милијарди евра за европската економија.

Henderson, K. The Area of Freedom, Security and Justice in Enlarged Europe
Palgrave Macmillan, New York. 2005.

Human Rights Watch, *Europe's Refugee crisis*. <https://www.hrw.org/report/2015/11/16/europes-refugee-crisis/agenda-action>.

Pascouau, Yves. The future of the area of freedom, security and justice. http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/public-consultation/2013/pdf/0027/organisations/european_policy_centre_discussion_paper_en.pdf.

Schengen: Controversial EU free movement deal explained. <http://www.bbc.com/news/world-europe-13194723>

Securing EU borders, пристапено 20 март 2016. http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/securing-eu-borders/index_en.htm.

Stepping up cross-border cooperation (Prüm Decision). <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:j10005>.

The European Agenda on Security http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/basic-documents/docs/eu_agenda_on_security_en.pdf.

ТВОРЧЕСТВОТО КАТО ОПРЕДМЕТЕН ОБРАЗ НА ДУХА

Доц. д-р Мюмюн Тахиров

Духовното представлява сферата на висшите ценности, свързани със смисъла на живота и предназначението на човека в света. Човешката духовност включва три основни начала или три способности: познавателно, нравствено и способност за избор и творчество. Съответстват им три типа духовни творци: мъдрецът (знаещият, познаващият), праведникът (светецът) и художникът. Същевината на тези начала е нравствеността. Ако знанието ни дава истината и ни сочи пътя, то нравственото начало предполага способността и потребността на човека да излезе извън пределите на своето егоистично „Аз“ и чрез действията си да утвърждава доброто, истината и красотата. Способността на човека да твори е „заложена в неговите генно-културни предпоставки, в биогенетичната му структура. Именно интелектуалните, естетическите и моралните предпоставки, заложили в генно-културната структура на човека го правят качествено различно същество от другите биологични същества, което върху основата на набирана нов тип информация за света по пътя на познанието може да прави избор на вариант за действие, за реализация на една или друга предварително зададена цел, може да твори по един или друг начин в съответствие със своето разбиране на красотата на едни или други неща и да оценява своите индивидуални действия и действията на другите индивиди от гледна точка на принципите на доброто или злото“ (1, 31).

Да се говори за творчество, за мястото му в живота на човека, за неговата същност и извори, обстоятелства и способности, форми и способности, означава да се определи мястото на човека в света, смисълът на живота, целта на битието. Да се отговори на въпросите кои сме, от къде идваме, къде отиваме? Що е Битие, откъде се е появило то, що е съществуване, коя е Първопричината, кой е смисълът и коя е целта на всичко съществуващо, какви са взаимоотношенията между отделните сфери на Битието, какво е отношението между Дух и материя, между Бог и творение, между съзнание и Битие. В тази проблемна област могат да се посочат още: що е движение, що е причинна взаимовръзка, какво представляват времето и пространството. Трябва да отбележим, че няма философско учение, което да не търси отговор най-малко на следните въпроси: каква е първичната реалност на света и познаваем ли светът в неговата същност и конкретните му форми на съществуване. Общо взето се приема, че светът е обективен, без начало и край, единен в своята материалност и представлява динамична картина, защото се намира в непрекъснат процес на движение, изменение и развитие. Човекът, неговият дух (съзнание, развитие) е резултат от дългата еволюция на съществуващия независимо и вън от него свят и е даден на човека в неговото съзнание, самосъзнание и разум (2, 33).

Големият проблем, чийто отговор продължаваме да търсим е какво е предназначението на човека в света, смисълът на неговото съществуване? Отговорите на тези въпроси не могат да бъдат изнамерени в лаборатория.